

Broszura informacyjna

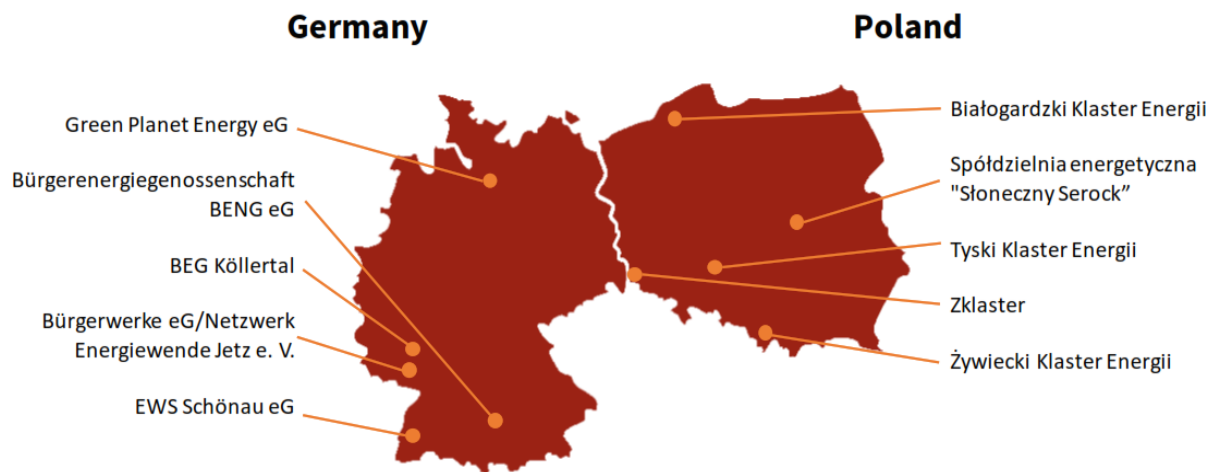
Spółeczności energetyczne w Polsce i w Niemczech

Spółeczności energetyczne wnoszą istotny wkład we wdrażanie transformacji energetycznej i angażują lokalne podmioty w działania na drodze do neutralności klimatycznej. Doświadczenia z funkcjonowania spółeczności energetycznych w obu krajach mogą być przydatne w ich dalszym rozwoju.

Polska i Niemcy przykładają ogromne znaczenie do rozwoju spółeczności energetycznych jako istotnego elementu nowoczesnego, zdecentralizowanego systemu energetycznego. Oba kraje wdrażają odpowiednie ramy regulacyjne dla ich funkcjonowania.

Obecne ramy prawne różnią się w obu krajach, m.in. ze względu na ogólnie sformułowaną definicję UE, która pozostawia dużą swobodę w zakresie implementacji, różny stan wdrożenia w prawie krajowym oraz różne koncepcje w obu krajach, które nie odpowiadają definicji UE (są one oznaczone w broszurze poprzez *).

W badaniu „Najlepsze praktyki dla spółeczności energetycznych w Polsce i Niemczech” Polsko-Niemiecka Platforma Energetyczna przeanalizowała przykłady i doświadczenia spółeczności energetycznych w Polsce i w Niemczech. Kluczowe wnioski z tej analizy dotyczące modeli biznesowych, wyzwań, finansowania, członkostwa i zarządzania zostały przedstawione w niniejszej broszurze. Ponadto przedstawiono zalecenia dotyczące dalszego rozwoju ram regulacyjnych dla spółeczności energetycznych w obu krajach.

Rysunek: Analizowane społeczności energetyczne w Niemczech i w Polsce.

Formy prawne społeczności energetycznych w Polsce i w Niemczech

Do społeczności energetycznych w Polsce zaliczają się

- spółdzielnie energetyczne,
- klastry energii*,
- prosumenci zbiorowi energii odnawialnej (OZE).

Do społeczności energetycznych w Niemczech zaliczają się

- obywatelskie przedsiębiorstwa energetyczne, które zostały na nowo zdefiniowane w ustawie o OZE (EEG) z 2023 r., w tym spółdzielnie energetyczne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (GmbH),
- rozwiązania dla zdecentralizowanego zaopatrzenia w energię, m.in. energia elektryczna od właściciela do najemcy (*Mieterstrom*), zdecentralizowane zaopatrzenie w energię kilku kompleksów budynków (*Quartierslösungen*) oraz wirtualne społeczności prosumentów.

Działania i modele biznesowe

Najczęstszymi obszarami aktywności społeczności energetycznych w obu krajach są wytwarzanie i zaopatrzenie w energię. W Polsce społeczności energetyczne działają wyłącznie w tych obszarze. Z kolei w Niemczech działalność społeczności energetycznych jest bardziej zróżnicowana i obejmuje również inne obszary działalności, takie jak zużycie energii na potrzeby własne, dystrybucja czy usługi energetyczne.

Modele biznesowe społeczności energetycznych obejmują

- **Zbiorowe wytwarzanie i obrót:** wytwórcy wspólnie wytwarzają i sprzedają energię elektryczną, zarówno na rynku, jak i w ramach istniejących systemów wsparcia.
- **Spółdzielnie producentów i konsumentów:** określona grupa producentów i konsumentów funkcjonuje w ramach społeczności na lokalnym rynku energii, fizyczna bliskość nie jest wymagana.
- **Zbiorowe zużycie energii na potrzeby własne:** wytwarzanie, magazynowanie i zużycie energii w budynkach mieszkalnych z kilkoma mieszkaniami (np. energia elektryczna od właściciela do najemcy (*Mieterstrom*)).

- **Energooszczędne dzielnice:** części miast z obiektami mieszkalnymi i handlowymi, posiadające własny system zaopatrzenia w energię.
- **Komunalni dostawcy energii:** wytwarzanie i sprzedaż energii oraz eksploatacja sieci przez obywatelskie przedsiębiorstwa energetyczne (np. spółdzielnie).

Niezbędne dla rozwoju tych modeli biznesowych jest wykorzystanie technologii cyfrowych, które umożliwiają m.in. agregację, handel peer-to-peer oraz usługi elastyczności.

Najbardziej powszechnym modelem biznesowym społeczności energetycznych w obu krajach jest zbiorowe wytwarzanie i obrót energią. Podczas gdy w Polsce jest to główny model działania społeczności energetycznych, w Niemczech rozwijają się także inne modele. W szczególności zbiorowe zużycie energii na potrzeby własne, koncepcje zdecentralizowanego zaopatrzenia w energię kilku kompleksów budynków (*Quartierslösungen*) oraz komunalni dostawcy energii są dość często spotykanymi modelami biznesowymi w Niemczech.

Wyzwania

Aktualne wyzwania dla społeczności energetycznych w Polsce

- Po części w dalszym ciągu niejasne i nieprecyzyjne przepisy i niewystarczająca implementacja dyrektyw unijnych.
- Brak odpowiedniego wsparcia finansowego dla powstających społeczności energetycznych m.in. brak wystarczających zachęt finansowych i środków na nowe inwestycje.
- Ze względu na słabą tradycję spółdzielczości i ich negatywną konotację wykreowaną w okresie PRL-u, występuje częściowy brak wiedzy o tych modelach oraz woli ich realizacji.

Aktualne wyzwania dla społeczności energetycznych w Niemczech

- Niewystarczająca implementacja dyrektyw unijnych, np. w odniesieniu do „energy sharing”.
- Brak zachęt do konsumpcji własnej energii.

- Niedostateczna cyfryzacja, w tym brak wprowadzenia inteligentnych liczników w celu rozwijania modeli biznesowych innych niż produkcja energii.
- Limity dla projektów i duża biurokracja w zakresie finansowania.

Finansowanie

Podobieństwa

Zarówno w Niemczech, jak i w Polsce, społeczności energetyczne posiadają własne środki finansowe (ze składek członkowskich, darowizn lub dochodów).

Polska

W Polsce wciąż brakuje zachęt finansowych i środków na nowe inwestycje. Nie ma stabilnego i bezpiecznego wsparcia finansowego, takiego jak taryfa czy premia gwarantowana. Ponadto społeczności energetyczne nie posiadają własnych środków finansowych, ponieważ nie mają formy prawnej. Inwestycje dokonują członkowie społeczności (np. firmy handlowe), a nie sama społeczność. Dotychczasowe wsparcie finansowe dotyczyło głównie instalacji prosumenckich (w ramach programu „Mój Prąd“). Od 25 stycznia 2023 r. dostępny jest nowy program dofinansowania skierowany m.in. dla spółdzielni energetycznych – „Energia dla wsi”. Budżet programów w latach 2022-2030 wynosi 213 mln. euro z unijnego funduszu modernizacyjnego.

W Polsce przygotowywane są obecnie zmiany w zakresie wsparcia wspólnot energetycznych. Nowa ustawa o OZE, która ma wejść w życie w 2024 r., zawiera istotne usprawnienia dla klastrów energii, w tym: zwolnienia z niektórych opłat (opłata OZE, opłata kogeneracyjna, certyfikaty OZE) w przypadku spełnienia określonych wymagań oraz obniżkę opłaty dystrybucyjnej za zużycie własnej energii.

Niemcy

Społeczności energetyczne w Niemczech są inicjowane i finansowane przez obywateli, którzy preferują bezpieczne inwestycje i mają niski apetyt na ryzyko. Korzystne warunki finansowania – m.in. stała taryfa gwarantowana lub elastyczna premia gwarantowana – sprzyjały w przeszłości rozwojowi społeczności energetycznych.

1 stycznia 2023 r. wprowadzono nowy instrument finansowania, z którego pokryte mogą być koszty fazy planowania i zatwierdzania projektu (70% kosztów, maksymalnie do 200 000 EUR na projekt) dla lądowych turbin wiatrowych obywatelskich przedsiębiorstw energetycznych o mocy maks. 25 MW na wnioskodawcę. Z kolei nowelizacja EEG, która również obowiązuje od 1 stycznia, w dużej mierze wyłączyła z przetargów projekty wiatrowe i fotowoltaiczne obywatelskich przedsiębiorstw energetycznych (limit przetargowy dla turbin wiatrowych na lądzie wynosi obecnie 18 MW).

Członkostwo

W zależności od modelu biznesowego znacznie różni struktura członkowska społeczności energetycznych:

- **Polska:** Członkami są głównie lokalne firmy i instytucje samorządowe. Powszechną praktyką jest również przynależność jednostki badawczej do społeczności

energetycznej. Osoby fizyczne rzadko są członkami społeczności energetycznych.

- **Niemcy:** Członkami są głównie osoby prywatne i mieszkańcy. Spółdzielnie są z reguły dużymi organizacjami i składają się z kilkuset członków (osób fizycznych).

Zarządzanie

W obszarze zarządzania istotny wpływ na rozwój społeczności energetycznych mają niżej wymienione czynniki.

Polska

- Przywództwo i proaktywne działania poszczególnych zaangażowanych osób, firm lub instytucji, które dzięki swoim kompetencjom, kontaktom i zasobom ułatwiają tworzenie społeczności energetycznych, a także wspierają ich działanie jako koordynatorzy, np. OSD.
- Zaangażowanie lokalnych firm i jednostek badawczo-rozwojowych w celu wspierania innowacji.
- Zaangażowanie samorządów – ich udział zwiększa wiarygodność, mogą one też udzielać wsparcia administracyjnego i technicznego.

Niemcy

- Przezroczystość operacyjna społeczności energetycznych: dzięki monitorowaniu i przygotowywaniu regularnych raportów informacje o rozwoju społeczności energetycznych są dostępne, co przyczynia się do rozpowszechniania informacji o modelach dobrego zarządzania.
- Duża skala działalności, co przysparza większą grupę klientów i generuje korzyści ekonomiczne. Próg rentowności dla spółdzielni w Niemczech wynosi około 10 000 klientów.
- Organizacje patronackie: wspierają one wspólne działania i tworzenie sieci podmiotów. Dzięki temu mogą one wpływać na ramy funkcjonowania społeczności energetycznych oraz dzielić się informacjami.
- Powtarzalność i skalowalność: rozwiązania można powielać w oparciu o sprawdzone i udokumentowane modele i przykłady.
- Różnorodność zaangażowanych podmiotów.
- Silna tradycja/mentalność spółdzielcza: chęć uczestnictwa i akceptacja przez lokalne społeczności.

Rekomendacje działań na rzecz dalszego rozwoju społeczności energetycznych

W porównaniu z Polską przepisy w Niemczech są mniej zgodne z prawem unijnym – nie ma w nich definicji pojęcia „prosumenta zbiorowego energii odnawialnej” (jak w Polsce), ani wyraźnego rozróżnienia między społecznościami energii odnawialnej (*renewable energy communities*) a obywatelskimi społecznościami energetycznymi (*citizen energy communities*). Z drugiej strony rozwój OZE w Niemczech jest bardzo zaawansowany i istnieje duża ilość doświadczeń, modeli i wiedzy na temat ich wykorzystania.

Rekomendacje dla obu krajów

- Poprawa i uproszczenie ram prawnych, w szczególności:
  - Wdrożenie dyrektyw UE poprzez określenie definicji społeczności energii odnawialnej (*renewable energy communities*), obywatelskich społeczności

energetycznych (*citizen energy communities*) oraz prosumenta zbiorowego energii odnawialnej.

- Stworzenie ram regulacyjnych dla społeczności energetycznych „szytych na miarę”: najważniejsze przepisy powinny być zawarte w jednym dokumencie, a nie umieszczone w różnych ustawach i programach wsparcia.
- Zapewnienie skoordynowanego i kompleksowego wsparcia: punkty kompleksowej obsługi („one-stop shops“).
- Wyznaczanie sparametryzowanych celów rozwoju społeczności energetycznych na poziomie unijnym i krajowym oraz monitorowanie realizacji tych celów.
- Stworzenie ram współpracy pomiędzy społecznościami energetycznymi a operatorami systemów dystrybucyjnych (OSD) w celu umożliwienia realizacji nowych usług, w szczególności:
  - Ustalenie zasad współpracy OSD ze społecznościami energetycznymi: mogłyby one zobowiązać OSD np. do przestrzegania określonych standardów współpracy.
  - Stworzenie punktu łączącego/„interfejsu” pomiędzy OSD a społecznościami energetycznymi, umożliwiającego integrację systemów, wymianę informacji, zarządzanie siecią, świadczenie usług elastyczności itp.
  - Uproszczenie procedur wydawania pozwoleń/warunków przyłączenia OZE do sieci – m.in. proponowanie alternatywnych lokalizacji przez OSD w przypadku obciążeń sieci.
  - Przyspieszenie instalacji inteligentnych liczników.

Rekomendacje dla Polski

- Zasady finansowania powinny być proste i jasne, aby nie tworzyć przeszkód administracyjnych, np. w oparciu o taryfę gwarantowaną stosowaną w przeszłości w Niemczech.
- Dopasowanie warunków wsparcia finansowego do potrzeb różnych grup odbiorców.
- Tworzenie rozwiązań dopasowanych do uwarunkowań miast i obszarów miejskich.
- Identyfikacja i przejęcie sprawdzonych modeli biznesowych wypracowanych w innych krajach (np. spółdzielnie, energia elektryczna od właściciela do najemcy (*Mieterstrom*), wirtualne elektrownie itp.).
- Stworzenie oficjalnego katalogu z rekomendacjami najlepszych dostępnych technologii OZE.

Rekomendacje dla Niemiec

- Proste, jasne i stabilne mechanizmy finansowania nowych spółdzielni energetycznych.
- Dostosowanie wsparcia finansowego do różnych grup odbiorców o różnych profilach ryzyka.

- Zachęty dla społeczności energetycznych do promowania lokalnej produkcji energii i lokalnego zużycia energii (np. poprzez dostosowane stawek opłat dystrybucyjnych).
- Uwzględnienie postępu technologicznego, m.in.:
  - Stworzenie przepisów wspierających współdzielenie energii (*energy sharing*), lokalne zużycie energii i sprzedaż detaliczną energii przez społeczności energetyczne (uproszczone procedury uruchamiania instalacji, fakturowania, etykietowania energetycznego itp.).
  - Wsparcie nowych innowacyjnych technologii i modeli biznesowych (np. magazynowanie energii, technologie wodorowe, wirtualne społeczności).
  - Wspieranie współpracy między społecznościami energetycznymi a jednostkami badawczo-rozwojowymi, np. poprzez wspólne projekty czy udostępnianie wyników badań.
- Ułatwienie korzystania z tzw. „piaskownic regulacyjnych” (*regulatory sandboxes*) do testowania innowacyjnych technologii, produktów, usług lub modeli biznesowych.

Dodatkowe informacje

[dena-Analyse „Best practices for energy communities in Poland and Germany”](#)

[dena-Analyse „Energy Communities: Beschleuniger der dezentralen Energiewende“](#)

W przypadku uwag i pytań prosimy o kontakt:

Deutsche Energie-Agentur GmbH (dena)
German Energy Agency
Claire Gauthier
Ekspertka ds. współpracy międzynarodowej
Chausseestrasse 128 a
10115 Berlin, Germany
tel.: +49 (0)30 66 777-153
mejl: Claire.Gauthier@dena.de

Stan: 02/2023

Wszelkie prawa zastrzeżone. Użycie podlega zatwierdzeniu przez firmę